

ПОЕТИЧНО-ДУХОВНІ ПАРАМЕТРИ ТВОРІВ І. БАГМУТА

Анотація. У статті розглядається творчість українського письменника І. Багмута. Акцентується вага на поетикальних особливостях його творчого доробку, вказується тематика його художніх творів. У дослідженні виявлено, що кращі твори І. Багмута є актуальні і сьогодні, оскільки письменник зумів поєднати животрепетні проблеми і теми з вічними, глобальними, ліризм з епічністю, панорамність із психологічним аналізом.

Ключові слова: проблематика, трагізм, війна, тематика, поетика, творчість.

Розвиток української прози та поезії у 50–60-х рр. ХХ ст. йшов під знаком творчих стильових пошуків продиктованих світоглядною позицією письменників, коли найбільш помітною була реалістична течія, орієнтована на традиції класичної літератури. У творах харківських письменників І. Багмута, В. Бондаря, К. Гордієнка, В. Добровольського, Г. Леонова, С. Мушника, В. Холода, М. Шаповала зображувалася реальна дійсність, життя міста і села, психологія людини. У 50-60-ті рр. ХХ ст. на літературному обрії Харківщини з'являються імена В. Брюггена, Г. Тютюнника, Р. Третякова, С. Шумицького, Р. Полонського, О. Юрченка, Б. Чичибабіна, Р. Левіна.

Іван Багмут – один з багатьох українських письменників, що залишили помітний слід в літературі. Хоча час його літературної діяльності був не таким вже довгим. Творчість І. Багмута демонструє високий рівень художнього втілення української народної філософії, проявленої за допомогою оригінальних художніх образів та конструкцій, які засвідчують високий рівень художнього насичення, а саме внутрішньої підпорядкованості світу та його відповідності майбутньому образу, на рівні емоційно-чутливого наповнення твору [4, с. 48].

Біографією І. Багмута цікавилися І. Заєць, В. Кулик, М. Кучеренко, А. Мовчун, І. Муратов, М. Нездійминога, В. Тимченко, О. Ющенко, які здебільшого ділилися в періодичних виданнях спогадами про письменника, враженнями від спілкування з ним.

Понад сорокарічний творчий шлях Івана Багмута не був простим. У творчості І. Багмута визначними є такі твори: «Записки солдата», «Життєпис слухняного хлопця», «Щасливий день суворовця Криничного». Безперечну славу письменникові принесли повісті «Щасливий день

суворовця Криничного», «Наш загін «Смерть фашистам!», «Голубе плесо» та оповідання «Шматок пирога» Івана Багмута відзначено республіканською літературною премією імені Лесі Українки 1973 року. Письменник рішуче відокремлював справжні художні твори від творів ремісницьких [3, с. 124].

Авторська позиція у творі зумовлена історичним перебігом подій. Автор у творі намагається осмислити сучасну йому добу, подати її через своє власне світовідчуття, через особисте сприйняття соціально-політичних й духовних перетворень світу. На думку багатьох критиків творчий доробок І. Багмута, присвячений Великій Вітчизняній війні, подорожам, дітям має особливу притягальну силу, викликає постійний інтерес. У своїх творах він майстерно змальовує панорамні картини війни, розкриває багатогранні образи, торкається важливих проблем життя [5, с. 113].

Поетично-духовні параметри творів І. Багмута характеризуються великою силою драматизму і трагічності. Митець зумів поєднати животрепетні проблеми і теми з вічними, глобальними, ліризм з епічністю, панорамність із психологічним аналізом. Автор пояснює проблеми людини і війни, людини і зброї, особистості і індивідуальності з досвідом вселюдської цивілізації, а тому його творам властиве гуманістичне і філософське їх осмислення [9, с. 125].

Характерною ознакою прози І. Багмута стає включення в оповідну тканину художнього тексту філософських роздумів, індивідуалізованих монологів. Специфіка роздуму як стилю оповіді передбачає домінування єдиної свідомості в тексті. Про те, що у філософських відступах переважає саме авторське особистісне начало свідчить підкреслене введення у текст автобіографічних моментів, однозначних тверджень, літературознавчих спостережень, роздумів над творами українських письменників, філософів тощо [7].

Слід зазначити, що І. Багмут у реалізації своїх творчих задумів – раціональний і цілеспрямований. Він завжди у творах прагне до максимально повного художнього освоєння того або іншого явища, не задовольняючись написанням доти, поки воно не одержувало досконалого художнього втілення. Цим самим письменник не тільки відповідав на питання життя, не тільки показував своє бачення проблеми, але й максимально використовував арсенал художніх засобів, що відповідали специфічним рисам певного матеріалу [6, с. 186].

Звернення до звичайної людини, намагання розкрити джерела її самовідчуття й усвідомлення нею своєї значущості вимагало від письменника нових підходів – він хотів бачити людину не як гвинтик державної машини, а як головну силу, що визначає нове буття [1, с. 11]. Твори І. Багмута містять у собі філософські узагальнення, прогностичні

роздуми про час, про долю людини і людства. Життєва правда розглядається дослідниками сьогодні здебільшого з позиції реалістичності, і, тому, може бути представлена до розгляду творчості І. Багмута [8, с. 239].

У художніх творах Івана Багмута художнє і філософське осмислення любові в багатьох випадках зумовлене жанровою специфікою. По-перше, увага митця зосереджена на екстремальних ситуаціях, в яких беруть участь головні персонажі, що мають, як правило, автобіографічні риси. По-друге, образи головних героїв – це художня обробка життєвих фактів, пережитих автором. По-третє, під час воєнних подій, почуття любові переживаються особливо гостро і болісно. Іван Багмут переконливо доводить, що людина в найтяжчі часи свого життя згадує лише позитивні моменти [2].

Іван Багмут ставить своїм завданням зберегти живий слід тих, хто не повернувся з полум'я війни хто пішов з життя, віддавши свої сили праці на землі. Івана Багмута не ваблять сюжетні хитросплетіння, в цьому плані він наслідує традиції серйозної класики.

Література

1. Агєєва В. Пам'ять подвигу. К.: Наукова думка, 1989. С. 11.
2. Багмут І. Записки солдата: Повісті, оповідання, нариси. К.: Дніпро, 1975. 503 с.
3. Добровольський В. Невпокійливість: Декілька штрихів до портр. письмен. Багмута. *Пранор*. 1983. №5. С. 124–127.
4. Заєць І. Іван Багмут: Літ.-критич. нарис. 2-е вид., доповн. К.: Веселка, 1985. 112 с.
5. Муратов І. Живі, правдиві образи. *Дніпро*. 1951. № 2. С. 113–117.
6. Петров В. Сучасний стан української поезії. Розвідки. Т. 2. К.: Темпора, 2013. 622 с.
7. Шаров С.В. Дидактичні умови організації диференційованої самостійної навчальної діяльності студентів педагогічного університету: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: спец. 13.00.09 «Теорія навчання»; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С.Сковороди. Х., 2010. 20 с.
8. Шарова Т.М. Реалістичне відтворення життєвої правди у творах І. Маслова. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна»: збірник наукових праць. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія». Вип. 59. 2015. С. 239–241.
9. Шарова Т.М. Теоретичні аспекти дискурсу українських письменників 20-30 - х рр. ХХ ст.: тематичний спектр та рецептивна естетика. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія: Філологія. Вип. 10. Маріуполь: МДУ, 2014. С. 124–132.